

Københavns Universitet

"Hold kæft"

Hansen, Martin H.

Published in:

14. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog

Publication date:

2013

Citation for published version (APA):

Hansen, M. H. (2013). "Hold kæft": et talesprogsudtryk i forandring. I I. Schoonderbeek Hansen, T. Thode Hougaard, & P. Widdell (red.), *14. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog: Aarhus Universitet 11.-12. oktober 2012* (s. 151-165). Århus: Nordisk Institut for Æstetik og Kommunikation, Aarhus Universitet. MUDS - Møderne om Udforskningen af Dansk Sprog, Bind. 14

”Hold kæft” – et talesprogsudtryk i forandring

Martin H. Hansen
Københavns Universitet

Det er en kilde til undren og morskab hos vore nordiske broderfolk at man på dansk kan sige ”hold kæft” når man mener ’fortæl noget mere’:

- (1) (LHA) Det der har jeg broderet selv så det også [en af mine interesser]
(XDG) [Hold da] op ja
(LHA) Det var mens jeg ventede (biip)
(XDG) Gud det må have taget en enorm lang tid
(LHA) Jamen det tog i halvandet år
(XDG) **Hold kæft** det er da
(LHA) Det var til min bror jeg havde broderet det, så fik jeg det igen da han øh faldt væk¹

Ved Ordbog over Dansk Talesprog (ODT), et projekt under Sprogforandringscentret (DGCSS) ved Københavns Universitet, har vi gennem et stykke tid arbejdet på at kortlægge talesprogsinterjektioner med henblik på at give dem en ensartet behandling i en kommende ordbog (Hansen & Hansen 2011). Grundlaget er i første omgang DGCSS’ korpus over lydoptagelser og tilhørende transskriptioner af talesprog, et korpus der hovedsageligt består af sociolingvistiske interviews. Eksempel 1 er en typisk sekvens fra dette korpus.

Behandlingen af ”hold kæft” er eksemplarisk for den metodeudvikling der stadig er i gang i ODT, og som jeg her vil redegøre for.

Sammenhængen mellem form og funktion

Interjektioner er i højere grad funktionsord end betydningsord, og udfordringen består derfor i at fremstille interjektionens funktioner på en systematisk måde. Når man arbejder med korpusdata, er det en trivielt men konstant nærværende sandhed at man ikke kan slutte fra det sproglige udtryk til dets funktion. I hvert enkelt tilfælde må man undersøge konteksten før man kan afgøre udtrykkets funktion, og det indebærer en risiko for at de individuelle analyser udformes på en måde der vanskeliggør en sammenfatning af analyseresultaterne.

Adolphs (2008) anvender termene *funktionsprofil* om den samlede mængde af form-funktionrelationer for det enkelte sproglige udtryk og *funktionsgruppe* om en gruppe af sproglige udtryk der har samme funktion. Et udtryk der kan have flere funktioner (man kunne kalde det en *differentieret funktionsprofil*), hører dermed hjemme i flere funktionsgrupper. Nogle eksempler på tentative funktionsgrupper er *beklagelse*, *bekræftelse*, *bekymring*, *erkendelse*, *hilsen*, *overraskelse* (*glædelig*), *overraskelse* (*forskrækket*), *selvrettelse*, *tøven*, *skepsis*, *væmmelse*.

Denne tilgang kan være fuldt tilstrækkelig for monografiske undersøgelser af enkelte sproglige udtryk, men til brug for en ordbog bliver listen af funktionsgrupper hurtigt vildtvoksende og

---

¹ Artiklens eksempler er hentet fra transskriptioner af DGCSS’ talesprogskorpus hvis andet ikke er angivet. Ortografien er modificeret i enkelte tilfælde af hensyn til læsevenligheden. [Firkantede parenteser] markerer overlap af to eller flere talere, (biip) angiver at et personnavn er fjernet af hensyn til informanternes anonymitet og anførselstegn i transskriptionen angiver at der er tale om citeret tale. Bemærk også at interviewerens kan kendes på at hans/hendes initialer starter med X.

uhåndterlig, ligesom man heller ikke får noget overblik over hvordan funktionsgrupperne kan være indbyrdes beslægtede.

En mulig løsning er at opløse funktionerne i mere basale elementer. Hvis det sproglige udtryk A har to beslægtede funktioner A^1 og A^2 , så må det gælde at:

- Definitionen af A^1 må rumme mindst ét element som også rummes i definitionen af A^2
- Definitionen af A^2 må rumme mindst ét element som ikke rummes i definitionen af A^1

Med andre ord: Mindst én af funktionerne A^1 og A^2 må være sammensat af mindst to elementer. Disse elementer kan vi foreløbig kalde *funktionelle træk* eller blot *træk*. Opgaven består nu i at undersøge hvordan disse træk er kombineret i korpusbelæggene.

Tilgangen er inspireret af Wierzbickas begreb om *semantic primes*, men med et par væsentlige modifikationer. Ifølge Wierzbicka (1996) må der eksistere en række grundlæggende semantiske koncepter som ikke kan defineres ved hjælp af andre koncepter, og som kan kombineres til at definere alle de øvrige, ikke-grundlæggende semantiske koncepter. Sammenlignende sprogstudier foretaget af Wierzbicka, Goddard og andre har ført til en liste med cirka 60 sådanne grundkoncepter som skulle kunne genfindes i alle sprog (Goddard & Wierzbicka 2004).

Desuden foreslår Wierzbicka (2003:18-19) at de fleste pragmatiske fænomener som fx talehandlinger kan parafraseres som semantisk betydning ved hjælp af *semantic primes*, og hvis visse fænomener under pragmatikken ikke lader sig parafrasere (det kunne fx være sådan noget som turtagning i samtaler), så er det fordi disse fænomener slet ikke hører under lingvistikken.

Imidlertid er det netop en del af ODT-konceptet at interaktionen i samtaler spiller en central rolle for funktionen af sproglige udtryk, og derfor kan vi ikke nøjes med en så snæver afgrænsning af det lingvistiske felt. Grundtanken om at arbejde med nogle teoretiske 'mindste enheder' er sympatisk, men for at analysere interaktionelle fænomener måtte man i givet fald supplere de semantiske *primes* med nogle 'mindste interaktionsenheder'. Vi kunne jo kalde dem *pragmatic primes*.

I praksis vil det dog kræve de samme omfattende sammenlignende sprogstudier som er gennemført i Wierzbicka-paradigmet før disse tanker kan udmøntes i konkrete forslag til sådanne *primes*. Denne artikel, og i øvrigt ODT-projektet, starter derfor mere forsigtigt med tentativt at identificere nogle gennemgående træk der kan genfindes i talesprogsytringer.

Der ligger ikke i begrebet *funktionelle træk* en intention om at identificere de mindste mulige pragmatiske enheder. Det kan godt tænkes at de træk vi identificerer, kan underopdeles i endnu mindre dele, og faktisk peger den nærværende undersøgelse på flere mulige trækkandidater end de faktisk undersøgte.

Trækbegrebet er intuitivt tilfredsstillende for en leksikograf. Det kan uden vanskeligheder indarbejdes i en simpel leksikografisk komponentanalyse som fx beskrevet af Svensén (2004:263) idet komponentanalysen udvides til at omfatte andet og mere end en snævert semantisk analyse. Sådant en udvidet komponentanalyse eller trækanalyse kan i virkeligheden betragtes som en åben analysestruktur hvor alle relevante teorier kan inddrages efter behov. Man kan også sige det på den måde at det er en metode der tager leksikografens rolle som lingvistisk generalist alvorligt.

Hold (da/dog/nu/så) (lige) (din) kæft (mand)

DGCSS' korpus rummer 334 unikke og sikre belæg for "hold" efterfulgt af "kæft" idet der tages højde for at de to søgeord kan adskilles af op til fire mellemliggende ord. Gentagelser hvor en informant fx siger "hold nu kæft, hold nu kæft", behandles som ét unikt belæg af "hold nu kæft". Belæg der ikke vedrører en variant af lekset "hold kæft", er frasorteret, fx "så hold... så holder jeg min kæft lidt".

Der viser sig nogle typiske leksikalske mønstre. For det første optræder der ofte modificerende adverbier (da, dog, nu, så, lige) mellem "hold" og "kæft". For det andet præciseres "kæft" undertiden med et personligt pronomen så det bliver til "din kæft". For det tredje tilføjes ofte en interjektional, emotiv brug af "mand".

Det fulde inventar af leksikalske varianter som indgår i undersøgelsen er (med antallet af belæg i parentes):

Hold kæft (163)
Hold kæft mand (48)
Hold da kæft (67)
Hold da kæft mand (8)
Hold da lige kæft (1)
Hold din kæft (10)
Hold dog kæft (4)
Hold dog din kæft (1)
Hold nu kæft (26)
Hold nu kæft mand (2)
Hold nu din kæft (1)
Hold så kæft (2)
Hold så din kæft (1)

Tentative trækkandidater

I Hansen & Heltoft (2011) hedder det indledningsvis om interjektioner at de "markerer enten en subjektiv sproghandlingstype (...) eller en subjektiv (emotiv) dimension i sproghandlingen" (Hansen & Heltoft 2011: 213), og uddybende at "interjektionalet kan stå på pladsen I til venstre for et ytringsemne (typisk en sætning), og at det kan have subjektiv illokutionær funktion, enten som emotiv eller som kommunikativ" (Hansen & Heltoft 2011:1143). Derfor er det heller ikke overraskende at en imperativkonstruktion som "hold kæft" kan fungere som interjektionale idet imperativen og interjektionalet har den illokutionære funktion til fælles.

I netudgaven af *Den Danske Ordbog* hedder det om "hold kæft" at det "bruges for at udtrykke stærk forargelse, afstandtagen, overraskelse eller anden følelse". I denne definition er der nærmest en flydende overgang fra illokution (fx afstandtagen) til emotion (fx overraskelse), samtidig med at definitionens adjektiv "stærk" peger på en anden funktion, nemlig at "hold kæft" fungerer som forstærkende fremhævelse.

I forhold til hvert enkelt korpusbelæg må det altså afgøres om ”hold kæft” udfører en talehandling der svarer til at sige ’ti stille’, eller om det primært fungerer som en forstærkende eller emotiv fremhævelse.

Desuden må korpusbelæggene opmærkes med træk der vedrører det man med en bred samlebetegnelse kan kalde *kontekst*. Det har ført til følgende liste over tentative trækkandidater.

- Den talehandling der kan parafraseres som ’jeg ønsker at du tier stille’ (herefter kort: ’ti stille’)
- Forstærkende eller emotiv fremhævelse, herunder:
  - Tekstbundet (fx ”hold kæft hvor er den stor”)
  - Kontekstbundet (en mere vagt defineret kategori der sammenfatter alle tilfælde hvor ”hold kæft” ikke er bundet til et konkret sted i teksten)
- Udsigelsestype: Citat eller ikke-citat
- Interaktionstype: Respons eller ikke-respons
- Grammatik: ”Hold kæft” brugt som imperativkonstruktion vs. ”hold kæft” brugt interjektionalt.

Herefter opmærkes korpusbelæggene systematisk med alle disse træk, idet både udskrifter og lydoptagelser konsulteres. Pointen med *træk*-tanken er jo at vi som udgangspunkt antager at trækkene kan kombineres, og at det der skal undersøges, er hvilke af disse kombinationer der er gyldige henholdsvis almindelige.

Undervejs i opmærkningen dukkede andre trækkandidater frem. Disse blev fastholdt i forventning om at de kan komme til gavn i den samlede kortlægning af interjektioner. Da en del af intentionen med den konkrete undersøgelse af ”hold kæft” er at udnytte korpussets mulighed for en kvantitativ analyse, er det dog også nødvendigt at kunne gruppere data i nogle delmængder af en vis størrelse. Derfor er det en fordel at holde antallet af undersøgte træk nede.

DGCSS’ korpus giver mulighed for at sammenligne sprogbrugen hos forskellige befolkningsgrupper efter kriterierne køn, klasse, alder og geografisk placering samt at sammenligne sprogbrugen over tid. Desuden består korpusset, foruden af klassiske sociolingvistiske interviews, også af en del gruppesamtaler mellem yngre informanter.

Tendensen er at ”hold kæft” forekommer langt oftere i gruppesamtaler, navnlig forekommer ’ti stille’-betydningen næsten kun i gruppesamtaler. Desuden er der en tendens til at ”hold kæft” bruges mere af mænd end af kvinder, mere af københavnere end af jyder og mere af informanterne end af interviewerne. Desværre betyder den uens sammensætning af interviews og gruppesamtaler at der ikke kan siges noget sikkert om forskellen på unge og gamle. Det ser ud til at de yngre informanter oftest siger ”hold kæft”, men det kan også skyldes at det mest er de unge informanter der deltager i gruppesamtaler. På samme måde er det vanskeligt at sige noget om udbredelsen af ”hold kæft” før og nu, igen fordi det især er det nyere korpusmateriale der indeholder gruppesamtaler.

Det er værd at overveje i det videre ODT-arbejde om disse sociolingvistiske parametre kan inddrages i trækanalysen på linje med funktionstrækkene.

Eksempler på opmærkning

Lad os illustrere trækandidaterne ved at se på en række korpuseksempler.

Tekstbundet fremhævende funktion

- (2) Jeg skal have en Strepsil nu, **hold kæft** hvor har jeg ondt i halsen mand
- (3) På et tidspunkt jeg havde røget et stykke tid og sådan noget og så fortalte jeg dem det og **hold kæft** en ballade ... og det ene og det andet
- (4) Det er sateme barsk at at sætte sig på skolebænken igen da ... **hold kæft** når man ikke er vant til det

Eksempel 2 illustrerer en typisk tekstbundet fremhævelse hvor ”hold kæft” er en beskrivelse af ’hvor ondt i halsen jeg har’. Eksempel 3 viser at det der fremhæves, også kan være implicit: I ”hold kæft en ballade” betyder ”hold kæft” at balladen var stor, voldsom, omfattende eller lignende. Eksempel 4 er et eksempel på hvad man kunne kalde omvendt ordstilling, ”hold kæft” viser her tilbage til ”barsk” og understreger (sammen med ”sateme”) at det er meget barsk.

Kontekstbundet fremhævende funktion

De foregående eksempler har alle kunnet knyttes til et bestemt sted i teksten (tekstbundet brug). Der kan også identificeres eksempler på mere kontekstbundne anvendelser af ”hold kæft”.

- (5) Så skulle han lige sikres en god (ha) pension **hold kæft**
- (6) Jamen det øh er jo noget der er diskuter- **hold kæft** det har jeg diskuteret dels med (biip) og også med (biip) der men s- selvfølgelig først bagefter

I eksempel 5 kan man argumentere for at ”hold kæft” fungerer på en måde der ligner et sætningsadverbium idet det fremhæver historiens bemærkelsesværdige indhold. Latteren – i transskriptionen opmærket som ”(ha)” – har for øvrigt en tilsvarende funktion.

Også i eksempel 6 er der tale om fremhævelse af en bemærkelsesværdig kontekst, i dette tilfælde dog delvist implicit. Taleren fortæller om et forløb hvor han diskuterede et problem med to familiemedlemmer, men ”først bagefter”. Det implicit bemærkelsesværdige synes at bestå i at problemet er blevet diskuteret meget og grundigt.

Citat eller ikke-citat

I opmærkningen er anvendt en bred citat-definition hvor alt der refereres som sagt eller tænkt af taleren selv eller af andre personer, på et fortidigt tidspunkt eller i en fiktiv situation, betragtes som citat.

- (7) Jamen faktisk gør hun det på den der meget sukkersøde måde ”jamen det er jo jer for jeres egen skyld at det er meget sundt for jer hvis” ... bare sådan lidt ”**hold nu din kæft** kan du ikke bare råbe af os” ikke

Citat kan både markeres med traditionelt inkvit, med skift i tonefald og med forskellige markører af at der refereres til en fiktiv begivenhed som fx ”bare sådan lidt” i eksempel 7 hvor informanten gengiver en fiktiv dialog. Det står ikke helt klart om ”hold kæft” her er fortællerens eget svar i den fiktive situation, noget hun tænker i den fiktive situation eller noget hun tænker *om* den fiktive situation. Men det står klart at ”hold nu din kæft” ikke skal opfattes som en talehandling der har gyldighed i talesituationen, derfor betragtes eksempel 7 i denne undersøgelse som et citat.

Respons eller ikke-respons

- (8) (XMM) Der der er otteogfyrre sætninger og
 (CER) **Hold da kæft**
 (XMM) Øh det er de samme otte sætninger der går igen så hvis du synes du lige har læst det så har du læst dem
 (CER) Nå okay

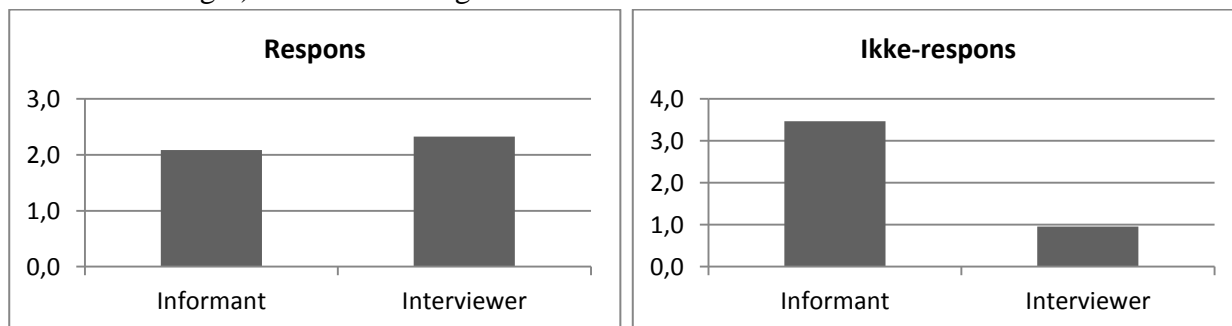
Til forskel fra de foregående eksempler henviser ”hold da kæft” her til noget en anden taler har sagt, nemlig ”otteogfyrre”. Dette interaktionelle træk er i analysen betegnet som *respons*, og fraværet af trækket som *ikke-respons*. Den implicite betydning er at otteogfyrre er mange, og der er altså tale om en tekstbundet fremhævelse.

- (9) (VGR) (Biip) skulle tisse på et tidspunkt det nåede ikke engang jorden så var det væk
 (XJM) **Hold da kæft**
 (VGR) Så der har v- der var rigtig rigtig varmt

Endelig illustrerer eksempel 9 hvordan trækkene *respons* og *kontekstbundet* kan kombineres idet ”hold kæft” her henviser til hele den foregående talers historie og ikke kan knyttes til et bestemt sted i teksten.

En interessant sidebemærkning kan knyttes til brugen af henholdsvis respons og ikke-respons. Størstedelen af korpuset udgøres af klassiske sociolingvistiske interviews hvor en trænet interviewer bestræber sig på at få en informant til at tale så frit som muligt. Det gøres typisk ved fx at vise interesse for alt hvad informanten fortæller, og så vidt muligt at give afkald på at tage ordet.

Figuren viser hvordan denne interviewstrategi afspejles i interviewerens, henholdsvis informantens brug af ”hold kæft”: ”Hold kæft” som respons benyttes en anelse mere af interviewer (som i eksempel 8), mens ”hold kæft” som ikke-respons (hvor ”hold kæft” fremhæver det man selv siger) næsten kun bruges af informanterne.

(Relativ frekvens pr. 100.000 tokens)

Figur 1

Talehandlingen 'ti stille'

- (10) (ASM) Han ligner (biip) ... bortset fra han er lækker
(MHV) Ej det gør han altså ikke
(ASM) Jo han gør
(MHV) Og han er heller ikke lækker
(ASM) Jo ham der
(MHV) Nej
(ASM) Jo
(MHV) Det er han jo ikke
(ASM) **Hold nu kæft** (biip)

Eksempel 10 er en samtale mellem to teenagepiger der sidder og kigger på nogle billeder. ASM's afsluttende "hold nu kæft" synes at have en mere nuanceret betydning end blot 'ti stille' idet ytringen fungerer som en markering af at hun ikke vil finde sig i at MHV siger hende imod. Hvis den prototypiske betydning af "hold kæft" kan parafraseres som 'jeg vil ikke have at du siger *noget*', så er der altså i eksempel 10 snarere tale om en betydning der kan parafraseres som 'jeg vil ikke have at du siger *det*'. Dermed illustrerer eksemplet at man kunne have valgt en mere detaljeret og differentieret trækopmærkning idet man kunne have taget højde for denne betydningsnuance.

- (11) (ASM) Hvad du optager ikke alt hvad vi siger vel?
(XAS) Hvad?
(ASM) Optager du alt hvad vi siger?
(XAS) Nej jeg optager kun halvdelen
(ASM) (leende) Åh **hold nu kæft**
(JRO) Er du så stoppet nu?
(ASM) (biip) d- [ej hvor er du dum]
(MHV) [Det var for sjov din] idiot
(JRO) Nå

Eksempel 11 er endnu et eksempel på et muligt kriterium for differentiering: Her har informanterne kortvarigt glemt at de bliver optaget, og interviewereren laver sjov med dem: "Du optager ikke alt hvad vi siger, vel?" "Nej, jeg optager kun halvdelen". Det leende "åh, hold nu kæft" er, som i eksempel 10, ikke en generel anmodning om at tie stille, men henviser til den konkrete ytring. Betydningen kan altså også her parafraseres som 'jeg vil ikke have at du siger *det*', eller mere specifikt 'lad være med at gøre grin med os'.

Men en forudsætning for at en ytring gælder som en talehandling, er at den fremsættes med den alvorlige hensigt at udføre den pågældende talehandling. At "åh, hold nu kæft" siges leende, indikerer at ytringen ikke er alvorligt ment og dermed ikke tæller som talehandling. Der er mange af korpuseksemplerne der indeholder latter, fnis og leende udtale, og man kunne således også operere med et træk der kunne kaldes 'talehandling'. Et uafklaret spørgsmål i den forbindelse er om latteren helt annullerer talehandlingen, eller om den blot modificerer den.

Resultater af opmærkningen

Med alle korpusbelæg opmærket viser der sig nogle tydelige mønstre. Blandt andet viser det sig at nogle af trækkene er helt eller næsten helt sammenfaldende og altså fra et strukturelt, analytisk synspunkt kan betragtes som redundante.

- ”Hold kæft” brugt som imperativkonstruktion falder altid sammen med talehandlingen ’ti stille’ og kan altså betragtes som et redundant træk.
- Talehandlingen ’ti stille’ forekommer kun i forbindelse med interaktionstrækket ’respons’, men interaktionstrækket ’respons’ godt kan forekomme uden at der er tale om talehandlingen. Fra et strukturelt synspunkt kan ’ti stille’-trækket derfor betragtes som en særlig form for respons således at vi har en tretrinsskala: ’ti stille’ – anden respons – ikke-respons.
- ”Hold kæft” som citat forekommer i kombination med alle de øvrige træk uden at nogle kombinationer er specielt hyppige. Da vi her interesserer os for hvordan ”hold kæft” bruges i faktisk sprogbrug og ikke i refererede situationer, er citater holdt uden for de følgende undersøgelser.

Dermed kan fokus i det følgende indsnævres til to træk: Dels tretrinsskalaen ’ti stille’ – respons – ikke-respons, dels om den fremhævende funktion er bundet til teksten eller til konteksten. I parentes bemærket er det sidste spørgsmål ikke relevant i forbindelse med talehandlingen ’ti stille’.

To centrale funktionelle træk

Foruden citaterne frasorteres også de belæg der vanskeligt lader sig opmærke, fx på grund af utilstrækkeligt kendskab til konteksten. De 218 resterende belæg kan i tabelform illustreres sådan idet kun de hyppigst forekommende varianter er medtaget:

Alle leksikalske varianter af "hold kæft"

	'ti stille'	respons	ikke-respons	I alt
tekstbundet	(ikke	22	84	-
kontekstbundet	fordelt)	55	20	-
i alt	37	77	104	218

Varianter med 'mand', "hold kæft mand" m.fl.

	'ti stille'	respons	ikke-respons	I alt
tekstbundet	(ikke	4	12	-
kontekstbundet	fordelt)	12	7	-
i alt	3	16	19	38

Varianten "hold kæft"

	'ti stille'	respons	ikke-respons	I alt
tekstbundet	(ikke	10	63	-
kontekstbundet	fordelt)	19	10	-
i alt	9	29	73	111

Varianter med 'nu', "hold nu kæft" m.fl.

	'ti stille'	respons	ikke-respons	I alt
tekstbundet	(ikke	0	0	-
situationsbundet	fordelt)	0	0	-
i alt	17	0	0	17

Varianter med 'da', "hold da kæft" m.fl.

	'ti stille'	respons	ikke-respons	I alt
tekstbundet	(ikke	9	8	-
kontekstbundet	fordelt)	26	3	-
i alt	3	35	11	49

Varianter med 'din', "hold din kæft" m.fl.

	'ti stille'	respons	ikke-respons	I alt
tekstbundet	(ikke	0	0	-
kontekstbundet	fordelt)	0	0	-
i alt	6	0	0	6

Tabel 1

Hovedtendensen for alle leksikalske varianter er at ”hold kæft” som respons oftest er kontekstbundet, mens ”hold kæft” som ikke-respons oftest er tekstbundet. Ser man nærmere på de enkelte varianter, bruges den simple variant ”hold kæft” mest til tekstbundet ikke-respons. Adverbiet ’da’ optræder oftest i forbindelse med kontekstbundet respons, mens ’nu’ ser ud til udelukkende at kunne bruges i ’ti stille’-betydningen (men det går vi lidt dybere ned i). Det

efterstillede 'mand' fordeler sig jævnt ud over alle funktionskombinationer, mens "hold din kæft", selv om der kun er få belæg, ser ud til at blive brugt entydigt i 'ti stille'-betydningen.

Man kan altså sammenfattende sige at de leksikalske varianter tenderer til at have forskellig funktion, men at tendenserne ikke er entydige. Dog skiller "hold nu kæft" og "hold din kæft" sig ud ved entydigt at hænge sammen med 'ti stille'-betydningen.

En supplerende undersøgelse af brugen af "hold nu kæft" foretaget på dansksprogede sider på Google i september 2012 viser dog at der er undtagelser også fra dette tilsyneladende entydige mønster. Også her bruges "hold nu kæft" overvejende i 'ti stille'-betydningen, men der er undtagelser. Et par eksempler:

(12) **Hold nu kæft** en pengemaskine de har banket op i Billund! Der er meget længe til vi skal i Legoland igen (skrevet på twitter.com 10. juli 2012)

(13) **hold nu kæft** en bøf 600g ondskab (restaurantanmeldelse på tripadvisor.dk 2. juli 2011)

Hvis sprogbrugerne opfatter den interjektionale brug af "hold nu kæft" som ungdommeligt og/eller kreativt sprog, må det forventes at de anvender dette udtryk i sammenhæng med andre kreative og hjemmelavede udtryk. Eksempel 13's "600g ondskab" kunne måske være en indikation på dette.

Sammenfatning af sammenhængen mellem leksikalske varianter og funktionelle træk

Figur 2

Diagrammet opsummerer tabellerne i det foregående afsnit. Hver leksikalsk variant er anbragt på det sted i diagrammet hvor den optræder hyppigst idet "hold nu kæft" på grundlag af google-belæggene er rykket lidt væk fra den entydige 'ti stille'-betydning. Det er ikke her undersøgt hvordan betydningen af "hold kæft" har ændret sig over tid, men diagrammet antyder alligevel en udviklingsretning. Hvis vi antager at grundbetydningen er 'ti stille', og at den interjektionale brug er afledt af denne grundbetydning, så går udviklingsretningen fra nederste venstre til øverste højre hjørne.

Det lader til at de modererende adverbier 'da' og 'nu' tendentielt markerer bestemte underbetydninger. 'Da' bruges især som respons, mens 'nu' især bruges til at markere at der er tale om den oprindelige 'ti stille'-betydning. Men som vi så med 'nu', er disse positioner også i forandring, og "hold nu kæft" bruges også interjektionalt.

Også andre moderatorer end adverbier følger denne tendens. I "hold kæft mand" kunne man fristes til at gætte på at 'mand' oprindeligt har været reserveret til respons, nemlig som en

tiltaleform henvendt til samtalepartneren. Men som dataene viser, bruges ”hold kæft mand” også som ikke-respons.

Sammenfattende synes fremgangsmåden med at identificere funktionelle træk at være frugtbar. Specielt interessant bliver det at undersøge beslægtede leksemer som deler træk med ”hold kæft” idet det så bliver muligt at give en mere generel beskrivelse af hvilke træk der har tendens til at forekomme i kombination med hinanden.

Litteratur

Adolphs, Svenja (2008) *Corpus and Context: Investigating pragmatic functions in spoken discourse*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Den Danske Ordbog <http://ordnet.dk/ddo>

Goddard, Cliff & Anna Wierzbicka (2004) Cultural scripts: What are they and what are they good for? *Intercultural Pragmatics* 1-2: 153-166.

Hansen, Carsten & Martin H. Hansen (2011) Ordbog over Dansk Talesprog (ODT) – værkstedspræsentation af en ordbogsportal. *Nordiska studier i lexikografi* 11: 224-235.

Hansen, Erik & Lars Heltoft (2011) *Grammatik over det Danske Sprog*. Syddansk Universitetsforlag.

Svensén, Bo (2004) *Handbok i lexikografi*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Wierzbicka, Anna (1996) *Semantics: Primes and Universals*. Oxford/New York: Oxford University Press.

Wierzbicka, Anna (2003) *Cross-Cultural Pragmatics*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.